

BESEDNIK.

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

Izhaja 10. in 25. vsakega meseca.

Veljá celoletno 2 gold. 50 krajc. — polletno 1 gold. 30 krajc.

List 12.

V Celovcu 25. junija 1872.

Umorivec.

(Resnična prigodba. Po ruskem Bogoljubca spisal Rostislav.)

V dvorani okrožne sodnije v B. na južnem Ruskem sedijo sodnik in prisedniki za zeleno mizo ter razsojujejo pravde in pritožbe, uradniki pa letajo semtertje s pismi in akti, da kar sopihajo. Naenkrat šum in ropot pred dverami; prost kmetič vpije nad beričem in hoče siloma k sodniku. Lasjé mu razkoštrani visé okoli čela; na razburjenem obrazu, na divjih, nemirnih očéh se mu vidi, da ga žene le-sem sila vzbujene vestí, ki mu ne dá mirovati, dokler si ne izpere zločinstva z zasluženo kaznijo.

K sodniku me pusti, k samemu sodniku, kričí razcapani kmetič in silí k dveram.

Sodnik in prisedniki slišavši ta šum, pošljejo tajnika, naj pozvé, kdo je kriv temu neredu, ki se ne spodobí na sodbinem mestu. Tajnik naznani, da je prišel nek brezvesten človek, ki je zakrivil zločinstvo in želí vse priznavati visoki sodnji.

— Pokličíte ga, zapové sodnik in on in prisedniki si zapenjajo svitle gumbe na uniformi vpríčo tega važnega dogodka.

Kmetič vstopi, se ponižno uklanja pred sodstvom ter obstóji pri dverih.

— Kaj nam hočes naznaniti? vpraša ga sodnik.

— Da sem človeka ubil, odgovori kmetič; — le pišite, vse izpovem.

Sodnik se oberne do tajnika, da zapiše izpoved zločincea, kateri po kratkem premišljevanji začne pripovedovati:

— Pri nas v mestu je živel mizar Omeljko. Pred-
včerajšnjem pridem k njemu

— Kdo pa si, prestriže ga sodnik.

— Jaz sem kmet grajščaka Slavskega, Kiril Haljava.

— Le dalje, ukaže sodnik.

— Pridem k njemu. Žena njegova dobra dušica: Kiril, vpraša, hočes žganjice? Seveda bi, odgovorim. Omeljko pa reče, ne davaj mu preveč; kupil sem hrast v mestnem lesu, in zdaj greva, da ga posekava. Izpijem kupico žganja, prigriznem kos hleba, potem greva. Po poti spraznim še par kupic; potem pridem z Omeljkom v les. Solnce je silno pripekalo, v lesu pa je bilo tako lepo, tako senčno in hladno. Veš kaj, sem djal Omeljku, ta-le hrast že spiliva do večera, zdaj pa raji malo počiva. Dobro, govori on. In legla sva oba pod gosto drevje. Skušal sem zadremati, pa kamorkoli sem se obračal, spanca ni bilo; tedaj si čem pipo zapaliti. Omeljko kličem, a spal je že. Daj mi, kličem, za pipico tobaka.

Prebudi se, segne v žep, in mi poda možnjo s tobakom, z možnjo vred pa srebrni rubelj. Vzamem, premišlujem: bi mu vernil ali ne? Pomislim vendar, da je on dober človek in pošten tovarš, torej mu vse dam nazaj in rečem: Vzemi Omeljko, kar si mi dal s tobakom. Pa on v spanju še pogleda ne, vtakne vse v žep in tačas vidim, da ima v žepu nekaj sinjega. Zgrabi me pohlep . . . jaz si zakrijem oči, pa nesramnež se k meni oberne in reče: He, Kiril, Kiril, ko bi ti te novce imel, celo nedeljo bi lahko sipal ž njimi, pa bi jih ne napravil. Spet zadremlje. Jaz se začnem prekrižavati, pljuvati, — vse zastonj. Vstanem, da bi šel delat, vzamem sekiro in — udarim po glavi Omeljku, sekira pa ojstra, oh preojstra, predere mu čepinjo in obležal je. Na naglo mu sežem v žep. Oj pomota . . . kar sem videl, ni bil srebrni rubelj, le svinčen, privezan na žnuri možnje . . . sežem po sinjenem, pa ni bila možnja z denarji, ampak kos sinjega suknja. Strašno! Pogubil sem dušo, pogubil zastonj. S toporom sem skopal jamo, ga v njo zvalil, zasul in nanosil germovja. Jaz sam pa v kerčmo, poslednjo kopejko zapijem. Potem pa se mučim, tri dni se mučim, ni mi več bilo prenašati, prišel sem k vam, milostljivi sodniki, sodite me.

— Nimaš ničesar dostaviti? vpraša sodnik.

— Ničesar, odgovori zločinec.

Kirila zaprejo v ječo in preiskava se začenja. Zvedelo se je res iz tistega mesteca, od kterege je Kiril govoril, da je tam živel nek mizar Omeljko in da je on s Kirilom pred tremi dnevi šel iz mesta in se ni več vernil domu.

Kirila pošljejo s soldatmi, ki so lopate seboj nesli, v tisti les, naj bi pokazal, kje je zakopal truplo umorjenega. Iskali so po vsem lesu, kopali na različnih krajih, pa mogile niso našli nikjer. Zločinec se izgovarja, da od samega strahu se na mesto več ne spominja. Sodniku se je vsa stvar zmirom bolj sumljiva zdela, ker je jasno videl, da se zločinec zamota.

Poklican je bil duhoven, da bi on s svojim uplji-
vom zločincea spravil do resničnega izpovedanja. Pripe-
ljejo Kirila k sodnji, kjer ga je v posebni sobi pričá-
koval protopop s svetim križem v roki. Kot pravi
kristjan, poljubi Kiril sv. križ in prosi za blagoslov.

— Poslušaj, jame svečenik govoriti, — zločinstvo, posebno pa ubijstvo, je velik greh; še večí greh pa je zakrivati resnico. Zato pred križem, na katerem je za nas bil razpet naš Rešitelj, skaži, kar si tajil ali lažnjivo pred sodnjo povedal in miloserčni Bog ti ne bo otegnil svoje milosti; sklene protopop, ojstro pogledavši umorivca.

Kiril ne ene fibre svojega lica ni spremenil, pač pa je točil obilne solze, ktere so mu kapale iz oči doli po jetnikovski obleki.

— Resnico sem govoril, resnico; ubil sim Omeljko. Da pa za mogilo ne vem, to pride od straha.

S tem je bilo govorjenje končano in svečenik je naznanil to sodnji.

Prešlo je že vse poletje, ko dobi sodnija sporočilo, da se je našel sled že toliko časa pogrešanega Omeljka. Pozvedelo se je, da on živi, da je zdrav, in da dela v sosednjem okrožnem mestu C., v hiši mestnega predstojnika.

Izprašan pové, da je on res pred tremi meseci na ogled hrasta od doma šel s Kirilom. Pa v les nista prišla, mudila sta se v kerčmi, kjer sta po malem pila. Od tod pa se je on odpravil v mesto C. na delo in sicer je to tajno storil, da ni pozvedela njegova žena, ki bi ga ne bila tako daleč od doma pustila.

To se je sodnji naznanilo in prisodniki so bili nemalo začudeni.

— Kaj storiti? Morebiti se po glavi blodi Kirilu?

Pa zdravniki ga preiskujejo in najdejo, da je Kiril Haljava, 35 let star, pri polni pameti in zdrav. Tedaj naj se pošlje po Omeljka, reši sodnija, da pride on sam v mesto B.

Po nekoliko dneh dojde živi pokojnik, oglasi se pri sodnji, kjer ga spravijo v posebno sobo in pokličejo umorilca, Kirila Haljavo.

Ko pride pred sodnike, ga še enkrat izprašajo in on spet vse natanko pové, kakor pervikrat. Zdaj da sodnik znamenje tajniku in na začudenje Kirila vstopi Omeljko. Pa kmetič se hitro zavé.

— Ah, vsklikne, — Omeljko, daj da te poljubim!

Trikrat ga objame, potem oberne se k sodnikom:

— Poslušajte, nikogar nisem ubil; jaz sem le samega sebe obrekoval. Dajte mi naložiti petdeset gorkih in delu naj bo konec; sklene Kiril, poklonivši se sodnikom.

Čudno se je zdelo sodnikom, čemu je Kiril samega sebe zatožil in izprašali so ga, zakaj je tako delal.

— Glejte, jaz sem podložnik grajščaka Slavskega in vi znate, kako nas on muči, posebno po leti, kedar je dosti dela; to vam je groza. Temu bi se rad bil izognil. No zdaj seštejte, kolikokrat bi jaz v tem času bil sunjen in dunjen — pri košnji — pri žetvi, pri mlatenji? — V ječi pa? Vest mi je bila čista, spanje mirno, jedi dovolj; celo poletje sem preguljal.* Zdaj pa mi dajte naložiti petdeset gorkih in delu bo konec; — sklene nekako nesterpljivo dozdevni zločinec.

In zgodilo se je po volji njegovi.

Starec v spomladi.

(Zložil A. B.)

Nižave, visočine so zelene,
Livade krasoti cvetic obilo,
In petje ptic glasi se z loga milo,
Vse stvari so na novo prerrojene.

Na sinjem nebu megle ni nobene,
In solčni žark ogreva zemlje krilo:

* Гулянье (guljanje) toliko ko razveseljevanje. Narodna veselica na velikonočni pondeljek.

Vse to je starčeka na dan zvbilo,
Da šel se sončit je pred hišne stene.

Ko tako krasno vso naravo gleda,
Veselje sladko mu serce prešine,
Da ni poprej pobrala smert ga blea.

A kmalo ga veselje sladko mine,
Ker ni si svest, če spet spomladi včaka;
Saj ura negotova za-nj je vsaka.

Mahomed El Hadš.

(Spisal Fr. Rup.)

Znabiti zanima tudi čestite bralce slov. „Besednika“ sledeči sestavek, ki je posnet iz nekega daljšega nemškega popisa jutrovih krajev. Lepo se kaže v njem blagi značaj arabskih šehov ali poglavarjev posamnih rodovin, zato ga priobčim.

Leta 1857 smo se vračali iz Asvana (Assuan) v zgornjem Egiptu; medpotoma nas je zajela nevihta, in zavolj neugodnega piša nismo mogli s svojimi ladjami dalje po Nilu naprej. Za več dni smo bili primorani počivati in čakati boljšega vetra. Nevoljen te zamude vzamem troje Arabcev seboj, in lahko oboroženi se podamo na ogled po širni puščavi. Krenili smo peš na tisto stran, kjer stoji znameniti tempelj Kom Ombos med prebivalci Ababde imenovanimi: to ljudstvo obsega družine bogatih pastirjev, ki živé še prav po šegi starih očakov. Čez nekaj ur srečamo brezposelno karavano, ter si izposodimo za dober denar berzih kamel, da bi jahaje več kraja videli in dalje dospeli. Naglo ko veter smo dirjali naprej po peščeni ravnini, dokler je bil dan. Ko se je približal večer in veter le hujši nastajal, zrak pa zavolj peščenega prahu nadležno žgal naše oči: bližamo se nekemu selišču, in se podamo k Ababdom. Naša vodnika Mahomed Ed Din in Helani stopita v oderto dvorišče šeha ali poglavarja tega ljudstva, in ga prosita za nas gostoljubnosti, mi drugi pa razsedemo med tem svoje velblode ali kamele.

Lep in prijazen starček stopi pred nas. Nosil je dolgo sivolaso brado in beli kaftan ali plašč, na glavi pa mu je sedel zelen turban ali ovitek. Zagorelo moško obličje njegovo je kazalo mirno dušo, njegovi očesi pa dobrotno serce. Zdel se mi je kakor stari Abraham v sv. pismu. Za njim so stali njegovi štirje sinovi, glavvarji čveterih rodovin; oče in sini so ukazovali peterim rodovom, obsegajočim nekoliko tisuč vojske privajenih mož. — Mahomed El Hadš (Mahomed popotnik, ker je bil v Meki) ni nas izpraševal, kdo smo in od kod, le podal je nam svojo roko in rekel: „Moja hiša je vaša hiša, ostanite tukaj eden dan, eno leto, deset let.“ Dva dneva smo ostali v njegovi gostoljubni hiši. Na njegovem častnem sedežu smo sedeli, ž njim in njegovimi sinovi smo zavživali jedi in pili tobak. Gorjé onemu, kdor bi nam gostom bil kaj žalega storil!

Druzega dne, ko nevihta le še ni prenehala, začne eden izmed nas nad hudim vremenom mermrati. Neolikani Arabec pa pové nam sledečo povest, in ž njo olikane Evropejce prav doutipno podučí, da naj človek nikdar ni nesterpen in jezav. Sedeli smo v okrogu po tleh in kadili, Mahomed El Hadš pa začne:

V neki veči arabski vesi je živel nek glavvar, ki je na daleč slovel zavolj svoje učenosti. Pa hotel se je še

več naučiti, zato se je podal na pot v tuje kraje; svojo ženo in novorojenega sina pusti doma, ter oba izroči varstvu celega rodú. Osemnajst let je potoval in prehodil veliko dežel. Ko se vrača na dom, prenoči pri nekemu staremu, prav modremu šehu, in se z njim prijazno razgovarja. „Česa pa si se priučil na svojem daljnem potovanju?“ ga vpraša stari znanec. „O veliko znanja sem si nabral, več vem, kakor mi je ravno potreba,“ reče popotnik. Smehljaje se vpraša ga starec na dalje: „Ali si se naučil tudi poterpežljivosti?“ In osramoten je odmahal popotnik, da se tega ni učil. „Potem se ničesar nisi naučil,“ bil je šehov zadnji odgovor.

Po soločnem zahodu je prišel popotnik na svoje domovje: že je bil mrak in vse je spalo. Blizo žene, v isti izbi, je spaval lepoličen mladeneč. Ljubosumnosti naglo prevzet, izdere Arabec svoj meč, da bi izdajalca prebodel. Naglo pa tudi prešine njegove misli šehovi stavek: „Ali si se naučil tudi poterpežljivosti?“ — „Videti hočem, reče sam sebi, če in koliko to znanje pomaga.“ Vzdignjeni meč dene spet v nožnico, vsede se v temni kot, in mirno čaka jutranjega svita. Ko se daniti začne, zbudi se lepi mladeneč, in z milim glasom zakliče: „Mati, prinesi mi vode, da se vmijem, preden molitve opravim.“ Bil je to njegov sin, kterega je zapustil pred osemnajst leti ko dete doma. Koliko nesreče bi bil napravil ta mož sebi in svojim, ako ne bi imel poterpežljivosti!

Tako je pripovedoval Mahomed El Hadš; mi smo pa zahvalili se njemu za tako nježno podeljeni nauk, naj poterpljenje imamo. — Nevihla se je vlegla čez noč. Pred vratmi prostornega dvorišča so stali zjutraj šehovi bogato opravljeni konji, in kmalo smo dirjali po arabski peščeni planjavi; še terdni pa sivolasi starec je bil naš vodnik.

Potniške drobtine.

(Spisuje L. Ferčnik.)

(Dalje.)

13. oktobra.

Po zajterku se mi ponudi prelatov osobni sluga, razkazati mi znanstvene in umetniške zbirke, starine in imenitnosti v kloštru.

V prednji sobi do prelatovega letnega stanovanja stojite dve omari, stari 300 let, z umetno vloženimi zercali, dalje z astronomično uro z živinskim krogom, izdelana 1588; kazala je mesece, dni, ure, minute in sekunde.

V drugi sobi je več starinskih omarčkov z raznimi vloženimi deli; tu vidiš omaro z vloženimi ploščami iz razvalinskega marmeljna, tako imenovan, ker je na njem sama narava narisala slike razdrtih ali razrušenih zidov ali gradov; drugi čedni omarček je iz leta 1601, a take starosti bi mu po vidu ne prisodil; na tretjem najdeš vložene zverinske in živalske podobe iz leta 1591; na četertem zapaziš stare slikarije v pozlačenem dnu.

Velika soba ima vse štiri strani polne slikarij, deloma v umetno rezljanih okvirih n. pr.: Rugendove bojne slike; tu vidiš napade in odbijanja in zdi se ti, da čuješ bojni hrup, germljanje topov, ropotanje težkih vozov, žvenkljanje orožja, vpitje bojavnetih, stokanje ranjenih vojakov in padlih konjev. Prisiljen si pričati umetniku, da je znal živo slikati; tako si jaz boj predmišljam, ker po sreči še nisem videl kervave bitve.

Sandrart je naslikal zimo v podobi starca, pri peči se grejočega. Murillova 2 fanta tako slastno ližeta dinjina kosca, da bi ju jima kar iz rok izpulil in sam jedel, če bi bil zavidljiv in sladoželjen.

Glej krepke, žive podobe Kranahove v bičevanji Kristusovem; rekel boš precej, to so podobe kake Švabske derhali, ne pa iztočni obrazi, a dopadle ti bodo vendar.

Redovnik o. Ildefons Šnepf je s peresom narisal dve sliki po Rubensu: Herodijino obed in Betlehanski detomor; kolika sterpljivost in umetnost s peresom naslikati toliko podobo in jim vdihniti življenje, občutke! V prelatovi spalnici je Lukeža Kranaha: Križanje Kristusovo iz leta 1532, madona po Rafaelu; dve drugi manji sliki na les od Albrehta Dürerra. V bližnji izbi stoji miza s pakrožno ploščo, v katero so vloženi raznobojni metalji. Umetnik, ki se je pečal z mozaiko v lesu, je obožal, ker ni dobil kupcev za svoja dela; po smerti njegovej se pa drago prodajajo in kupujejo. Tako izdelani kosi so le poldrugo linijo debeli in se njih krasota še le vidi, kadar so prilepljeni na debelejšo podlago, likani in oglašeni.

Ko redka prikazen se kaže snegobela divja koza, streljena že leta 1733 v Scharnstein-u.

Na stenah velikanske poletne obednice so slike 15 vladarjev Habsburške rodovine v naravini velikosti, začeni z Rudolfom I. do Karola VI. Sluga mi je vedel povedati prebrisan odgovor nekega rajnega opata. Omenjeni cesar Karol VI. je obiskal Kremsmünster in tedanji prelat ga pelje v dvorano. Znano je, da Karol VI. ni imel moških dedičev. Ko cesar zapazi, da so z njegovo podobo dopolnjeni vsi prostori na stenah, popraša v šali prelata: „Kaj bi počeli, ko bi dobil še dediča?“ Nemudoma opat odgovori: „Veličanstvo! precej bi dal zidati novo dvorano“.

Obednica meri 14 sežnjev v dolgosti, 5 sežnjev je visoka, 10 široka in se rabi ob posebnih svečanostih.

Slikarije na stropu so 160 let že stare in dela Monakovskega slikarja Stegerja.

V drugem nadstropji ste knjižnica in mali muzej, pričet l. 1600. Ko si prišel verh stopnjic, te začudeno gledajo iz vežnih sten slike starih Habsburčanov in ginljiva slika Tasila II., žalovajočega po mertvem sinu Gintherju. Kar ti pa muzej kaže, se vé, da se tú ne dá vse natanko popisati, le memogredé hočem kaj omeniti.

Tu vidiš šopek sv. Hieronima iz školjk, mozaično delo iz ahata, urino kazalno ploščo, zloženo iz 6 slonokostnih kosov, rezljarije slonokostene, izdelane od fanta v nekem gorskem kraju, molek iz koral itd. V kotiču te zanima nenavaden stolček na treh nogah, toda vsteti se ne moreš na-nj, ostrozobčati medeni lok ti resno povdarja: „Noli me tangere“. In ravno ta napotek te sili, da čitaš pisanje v sedalu, — in tú zveš zgodovino stolčekovo in živali, ktera je dala snov temu orodju. Cesar Ferdinand I. dobí podarjenega slona, kteremu pa že l. 1524 ni kaj dopadlo na Dunaji, da je raji poginil, nego živel v Dunajski svobodi. Da bi vsaj po smerti čemu koristil, podari cesar veliko kost desne sprednje noge v Kremsmünster, kjer jo tudi ne vejo drugam porabiti, nego v trinožni stol. Bojé se, da bi ne poskušal kdo se vsteti na stolec in ga zrušiti, zatorej se je sedalo zavarovalo z medeno bodečo ograjico.

Dalje občuduješ 8 slik (v emajlu), posteklini iz življenja sv. Agapita in Kandide, ginljivo voščeno podobo umirajočega Benedikta, 8 slik iz Marijinega življenja, drobno verižico izdelano po nekem častniku v Sibirskem pregnanstvu, molek iz jantarja, očenaši so slonokoščeni, v križu je orodje Kristusovega terpljenja; dalje mal ol-

tarček, v katerem je 31 podob slonokoščenih in 8 slik v posteklini, kupljene v Vilshofnu na Bavarskem od nekega župnika.

Kam bi zašel, če bi hotel naštevati vse druge drobnosti, igrače, večasih izdelane z mnogim trudom, nenavadno umetnostjo in sterpljivostjo. Omenim le kelih, ki hrani v sebi 99 kupic; popotno škrinjico nekega Turčina iz rožinega lesa; umetno izdelane suhe cvetlice, kakor povoščene; potem egipčanske malike; razne kupice deloma sreberne, deloma iz druge robe; kozorogov rog za strelni prah, okerpan berač izrezljan, kineške posode, benečansko steklenino itd.

V veliki sobi je zbirka novijih slik, izmed katerih se odlikujejo Kranjica in Benečanka, potem kmečka izba v zgornji Avstriji, kovačnica, kralj Vaclav jetnik, križanje in snemanje s križa po Kremser Šmidu, slike iz nizozemske šole, nizozemsko ljudsko življenje itd.

Posebna izba je odločena bakrorezom nemške, francoske in angleške šole, spet druga je odmenjena starogotičkim oltarjem s slikarijami na lesu.

Z gledanjem sem bil že toliko časa zapravljen, da mi za knjižnico ni ostalo drugega, nego prehoditi 3 prostorne sobane vse polne omar in zabojev, knjig in spisov raznih časov in jezikov.

Res tu mora človek stermeti, kedar vidi, koliko zna sčasoma nabrati marljivost in ljubezen za vede in umetnije. Kakšna osoda pa čaka vse te dragocenosti, če se posreči liberaluhom pregnati redovnike iz svojih mirnih stanovanj! Kakšna osoda? Ravno ista, ktera je zadela knjižnice samostanov uničenih na povelje cesarja Jožefa II. Dragocenosti, bukve, umetalne reči so zginile, kakor kafa, ker so bile skrite, pokradene, ugonobljene, — in kaj je ostalo deržavi? Dolg in huda vest.

Po južini sem imel ogledati še druge, ne manj zanimive zbirke in slovečo zvezdarno. Čuvaj je imel celo jutro opraviti na gimnaziji kot pomagalec pri fizikalnih poskušnjah, po južini je imel časa in mi je vljudno kazal vse; le škoda, da se tu nisem mogel muditi še več ur ali več dni. Tu bi se imel učiti, lahko rečem, da celo življenje. Na iztočnem krilu samostanskih poslopij sredi verta se vzdiga visok stolp s šesterimi ali osmerimi nadstropji. V spodnjih nadstropjih so razne zbirke, v gornjih pa zvezdarna.

Kakor je svoje dni Noe barkine prostore razdelil, spodnji razdelek odločil lazniini, živini in zverinam, srednji ohranil sebi in rodovini, v zgornje nadstropje pa spustil perutuino, enako ali vsaj podobno razdelitev najdeš v Kremsminsterski zvezdarni. V prostorih tik tal so se ustanovila sesalcev mnogoverstna plemena, večja na tleh, manjša v omarah za steklom. V najlepšem redu in miru tu bivajo, kosmatin ne terga več in lisjak ne krade, oči imajo, a ne vidijo, ker jih je že davno popustila živalska duša. Pri vstopu bi se lahko vstrašil orjaškega medveda, ki je postavljen na stražo, a bolje je, da ga tukaj spoznaš, nego da se v gozdu z njim seznaniš. Kmalu za njim je ščetinast divji merjasec; oba sta streljena v zgornji Avstriji: zadnji pri Frauenbergu. Še bobri so se kedaj nahajali v nadaniških rekah; priča temu je uni glodavec, ki so ga vstrelili v zgornji Avstriji in ga tukaj hranijo. — Močno zastopano je pasje plemo od domačega psa do volka, lisice in hijene, mali psiček, pestovan in na mehki blazini počivajoč, kakor podolgasti k skoku napravljen hert.

Po omarah je kunje plemo: podlasice, dihurji, vidra, domača kuna, in mačjega plemena manje živali; še celo mladi vrečar kenguru je sem zašel.

Mertvega tigra so kupili za 200 gld., — draga koža! Meri v životu brez repa 5'.

Risa, divjega mačka in pantra so zavoljo prostora postavili zraven lovskega psa, jazbeca zraven jazbičarja.

Tudi živalskih spačkov so nekoliko nabrali: spaček jeleno-serna, ovca z več od 4 nog itd.

V steklenih posodah so hranjene nekatere manjše kače, večim in mesnatim so se kože slekle in namesti mesa z drugo robo natlačile; kakor od velikanske kače in od klopotače.

Še ribe pogledjmo! največ najdeš tu sladkovodnih.

Od kita imajo hranjenih nekaj kosti; ena čeljustna kost ali us ima 15'.

V prvem nadstropju so v skrinjah s steklenimi pokrovi razverstene rudnine, dalje žaželjki, hrošci, metulji, kožokrilci, mrežokrilci, ravnokrilci, polokrilci, pajkovci itd. V drugih sobah pa perotnina deloma na tleh, deloma v omarah razpostavljena: ujede, pevke, plezovci, kuretina, kakor golobi, divji petelin, rušovec, jerebica, in domačih ptic mnogi odrodki, plavarice, n. pr. pelikan, labod.

Mikavno je mnogoverstno drago orodje za električne, galvanične, magnetične, optične, astronomične poskušnje, vse tako lično, bliščeče, vse v najlepšem redu, da se vidi, tu mora gospodariti razumna in za prirodopisne vede vsa vneta glavica, in ta je sedanjí prelat dr. Avguštin Resselhuber, ki si je še po volitvi v prelata prideržal nadzorstvo zvezdarne.

Iz sten vseh sob te gledajo okroglolični fantiči in mladenči, se vé da le v slikah, v noši minulega stoletja. Čuvaj zvezdarnin mi pové, da so slike mladenčev visoke avstro-ogerske aristokracije, ki so se izrejevali in šolali na tamošnjem odgojelišču.

Zanimalo me je močno meteorologično opazovanje na termografu, termometru, barometru. Termograf je tako napravljen, da sam risa na podloženem lističu stan in spremen termometra, t. j. gorkomera. Dasiravno so stopnice zložne in lepe, me je vendar lazenje iz nadstropja v nadstropje že vtudilo, da sem čuvaja že jel popraševati, kedaj prideva v zvezdarno. V dveh nadstropjih so nabrane in po stenah razbešene slikarije; in še le potem prisopihava v prostorno izbo, prav za bivanje napravljeno. Prek strehe zapazim špranjo, na špranjo pa nastavljen daljnogled; ta špranja je v meridianu in z daljnogledom se opazovajo nebna tla, prehajajoča skoz meridian. Tik te izbe, malo višje je druga prostorna soba z obočno streho, 40 stotov težko, ktera ima enako vprečno špranjo. Ta streha se da premikati in špranja obertiti na katerokoli stran neba, da se lahko opazujejo še druge nebne prikazni. Veljala je sama ta naprava 8000 gld. Iz mostovža verh zvezdarne sem vžil mikaven razgled. Rad bi se bil še dalje tu mudil, a voz me je že čakal, in hočeš ali nočeš, moral sem se posloviti iz kraja gostoljubnega in prijetnega, kjer bi se imel in mogel še toliko učiti.

Na vertu so pobirali ostalo sadje iz drevja, na kegljišču so se razveseljevali redovniški novinci s kegljanjem; jaz se pa napotim na daljno potovanje.

V dveh urah me pripelje kočijaž do Velsa; mudilo se mi je, kajti še tisti večer sem hotel dospeti v Linc; a voznik mi mogel svojega konjiča pretirati, cesta je bila blatna, in na desnem obrežju Travinem klančna. Dirjava skozi mesto in na postajo, a hlapon me ni čakal; pred nosom mi je bil odžvižgal. Rad bi se bil spet v mesto vernil; zdelo se mi je prav prijazno in še dosti veliko, in nisem od njega videl kaj drugega nego hiše in véliki terg. Če pa v mesto greš, boš moral se spet

verniti in nepotrebnih stroškov boš imel, tako premišljeva se sklenem se vdati osodi. Kmalo sem bil vesel, da sem se k temu odločil, vratar mi pové, da se v pol uri odpelje proti Lincu berzovlak, s katerim lahko popravim, kar sem zamudil. Med tem si pa ogledam nebo, okolico in postajino gostilno, kjer se je točilo okusno, tečno pivo.

Osupnil me je še nenadni dohod berzovlaka, na kterega se nemudoma spravim in ž njim odletim k obalom Donavinim. Prav po ptiče smo leteli čez mizoravno planjavo Velsko, v kupeji me ni motil nikdo, gospa z zavešenim obrazom je bila nema, tergovski popotnik je molčal, kmet je bil tih, jaz pa tudi nisem čerhnil niti besedice, ker sem imel gledati preobilno.

Na celi planjavi nisem zapazil niti enega koruznega stebliča in le malo krompirja; vsa polja so odločena le belemu žitu, pšenici, reži, ječmenu in pa detelji. Našim rojakom, vajenim povsod sirk saditi in polento zobati, bi se utegnili takošno polje dolgočasno zdeti; Nadanižan je pa vajen pšeničnih krapov, zato najraje pšenico seje.

Še je bil lep dan, ko priderdrajo nas dostavniki iz kolodvora v lepo Donavino mesto Linc; še sem imel toliko časa pred mrakom spolniti svojih želj in pogledati novo stolno cerkev, ktera se ondi stavlja. Tje je bila tudi moja prva pot. Dogotovljena je še-le kapelica matere božje, a tako je lična in ljuba, da že sama v človeku pobožne čutljeje zbuja. Vsa je iz rezanega kamna, v knjih slikarije v steklu, oboknice in okvirji v knjih spet iz rezanega kamna, zgorej v podobi triperesne detelje izpeljani. Zunaj kapelice na zidališču stojé deloma in ležé iz rumeno-sivega peščenika stebri, njim primerna značja granitna, glavice okrašene z izdolbenimi listi spet iz peščenika. Po prostoru in pripravi soditi vtegne svoje dni stati tu veličanska hiša božja, dostojna mestu in celi škofiji; a mnogo vode bode še poteklo po Donavi, preden bo gotova. Bog daj škofu še mnogo let in darežljivih dobrotnikov, da bi se moglo izpeljati začeto delo. — Za vzdiganje, premestenje in vmestenje več centov težkih kamnenih hlodov se rabijo žerjavi t. j. stavbini stroji, kakor na priliko pri izbarkovanji in vbarkovanji. — Mestni očetje zidajo nov gimnazij, kakor vse nove stavbe, večidel iz opeke. Mesto sem si že ogledal pred 11 leti in takrat me je okolica, ne mesto, očarala. Priplaval sem takrat po Donavi iz Regensburga in bil je krasen poletni večer. Po doplavu parobroda se napotim precej na hrib za mestom in nad Donavo se vzdigajoči Freienberg imenovan. Globoko pod hribom, v stesnjeni strugi je valila Donava svoje valove, solnce se je pomikalo k zatonu za Šumavske temne gozde in zadnji žarki so se prelivali v raznih barvah nad hribi Milske kresije; proti jugu dolgi, sivi pas štajerskih mejnikov z Traunsteinom; na iztočnem nebu so plavale sivo-modre meglice in široka proga Donavina se je mogla slediti daleč, daleč doli med hribi in po ravninah podanižkih. Serce mi je plavalo v radosti pri tem zanimivem pogledu. Blizo je bilo odgojelišče pod vodstvom oo. jezuitov. Dečki in dijaki so igrali na prostornem vertu; nadzoroval jih je le redovnik. A videl sem, da tako nadzorovanje ni jim nikakor nadležno; ves čas je bil jih tropič krog njega, prav kakor otroci krog očeta, drugi so pa skakali in se razveseljevali. In ti očetje so se liberaluhom tako strašno zamerili, da jim ne pustijo niti dobre dlakice!

Tik Linca, unkraj Donave, sem takrat zagledal lepo cerkev na visokem hribu. To mi je bilo že dosti, da sklenem drugi dan k nji pomeriti. Če je že iz Freien-

berga toliko krasen razgled, koliko lepši mora biti iz Pestlinske gore in nisem se goljfal.

Pri tej priložnosti sem se vdeležil priproste veselice Linskih mestjanov, sem ogledal dva ali tri stolpe nadvojvode Maksimilijana, nad vse zanimiv pa mi je bil razgled iz ravnice pri romarski cerkvi na Pestlinski gori. Nekaj novega za-me je imel še zdanji Linc, novi most, ki se stavlja čez Donavo. Že se je zmračilo, ko ga grem ogledovat, a videl sem vendar, kar sem hotel videti. Stal bo na orjaških pakrožnih stebrih iz rezanega kamna, nekteri so že dodelani; vsa pomostnina bo iz litega železa. Taki tvarini že ne bo mogel lahko škodovati srež, led ali butanje plavov; mogočni stebri bodo jim nastavljali svoje granitne kvadre in te bodo jim že kos. Pri tej priliki premerim še stari most, kateri veže Linc z nasprotnim tergom Urfahr, ki ima pa že sam velikost poštenega mestiča s 4000 stanovniki. 366krat sem moral pošteno prekoračiti, preden ga premerim in ker svoje postavne korake po dolgoletni skušnji dobro poznam, sem lahko zračunil, koliko sežnjev meri most = 146°. Ravno toliko bo meril tudi novi most, ker se zida tik starega, in je torej reka obema enako široka.

Ko sem bil tako srečen, stakniti kolodvor Budejevičke železnične drage, na kateri so namesti para še štirinogati konji gonilna moč, poiščem gostilnico, v kateri sem se za to noč ustanovil. Kmalo sem sedel v prijazni družbici pri dobrem pivu.

(Dalje prihodnjič.)

Azijska kolera.

(Spisal dr. —ž.—)

(Dalje.)

Človek, ki je kolero že enkrat prestal, je navadno menj naklonjen jo zopet dobiti, vendar ne v tolikej meri, kakor veljá to za kozé in nektere druge bolezni; ker skušnje učijo, da je marsikteri, čeravno redkokrat, imenovano hudo bolezen večkrat imel. Dalje se je opazilo, da je človek kolero čisto malo podveržen, če je živeči v okuženej hiši nekaj tednov ni dobil; tako sme brez posebne nevarnosti sosedne hiše obiskovati, kjer morija hudočno divjá. Nasproti je kaj nevarno se iz zdravih v take hiše seliti, kjer je kolera ravno svoje morilno delo končala, navadno se vname iznova huda morija pri prišeljenej, poprej zdravej rodovini.

Že enkrat sem omenil, da je lega ali svet, na kterem stojé človeška stanovanja, največe važnosti za razvitje te morije v kakem kraju, neugodna lega v tem pogledu dela tudi hiše tam stoječe kaj nezdrave. Iz nštevilnih skušenj vemo, da hiše stoječe v nižavi, na mokrotnem svetu, v ponikvah kraj rebri in hribov so bolj nevarne za naše zdravje kakor druge bolj ugodno položene. Velika nečistost, smrad, stene vlažne in napite vsake nesnage, blizo zahodov, gnojnice, stoječe vode po jamah in graphah okoli pohištva, smerdeče luže, ki imajo v dvorišču odtok proti stanovanju, so za časa kolere kaj škodljive okolnosti. Prizemne izbe ali pod zemljo zraven zahodov, posebno če v teh napravah zrak kviško vleče, česar se z gorečo svečo lahko prepričaš, če jo k zahodneji jami deržiš, delajo kolero kaj nevarno in morivno. Dalje so nevarna za časa kolere novo zidane in ne dobro izsušene hiše, prizemne izbe brez lesenega pōda, hiše, v kterih mnogo ljudi na malem prostoru sta-

njuje, kakor bolnišnice, kosarne, sirotišča, učilni zavodi, samostani itd.; hiše, ki stojé nad pozemnimi kanali za človeške izveržke, tako imenovanimi kloakami. V hišah mnogo oljudjenih in na neugodnem svetu stoječih kolera tako besni, da včasih tretjino in še več prebivalcev podavi. Opazilo se je tudi v mestih, da se kolera rada v teh samih hišah začneja pri novem napadu, v katerih se je pri predhodečih epidemijah začela; da dogodilo se je celo večkrat, da je prvi na kolero v ravno tej izbi zbolel, v kateri je za prejšnjih epidemij prvi bolnik bil. Kolera ljubi sploh posebno take hiše, v katerih se rade vročinske bolezni izlegajo, kakor legar ali ileotyfus (črevni tyf.); kdor tedaj v mestih ali v mnogoobljudenih vasih stanovanje išče, naj jemlje omenjene zdravotne razmere v premislek, sicer se boče nahajal posebno za časa obstoječih epidemij v velikej nevarnosti svoje zdravje izgubiti. Druge okolnosti, ki pripomagajo razvitju epidemije in množijo naklonost h kolero so še: velika vročina po dolgem deževanju, ko podzemne vode ali vlažnost v tleh pojematí začnejo; najhujše v tem pogledu sta mesec avgust in september iz vzrokov že prej enkrat omenjenih.

Posebno nevarni za časa kolere so nočni časi, posebno spavanje v okuženi hiši; mi to sklepamo iz skušenj, ki nas učé, da po neštevilnih opazovanjih od sto bolnih na kolero gotovo devetdeset od enajstih ponoči do šestih rana razboli. Enako vidimo veselo družbo celo noč in celi den v kakej mali izbici brez škode razsajati, piti in kaditi, da je vse gosto pred očmi; kakor hitro bi pa ta družba v takej zabitej izbici zadremala in le nekaj ur nepretergoma tam spala, bogve koliko bi jih po tem prišlo v smertno nevarnost. Verjetno je tedaj, da je naša natura v spanju slaba in najbolj pripravna navzeti se toliko koleričnega otrova ali strupa, da zapade tej hudej bolezni; zde se dalej, da ima človek v spavanju menj moči boriti se proti škodam, ki naše zdravje od vseh strani obletavajo.

Razun navedenih razmer, ki množijo ali manjšajo naklonost h kolero je gotovo še mnogo znanih ali neznanih vplivov, ki so neke važnosti pri razvijanju te bolezni; pa bilo bi preobširno dalje o njih govoriti, toraj hočem tu samo še malo razložiti, kakó se raztrošeno kolerino seme v hudo morijo izraste in razmnoži.

V tem oziru vidimo včasih epidemijo na eno ali nekaj malega hiš obmejeno, tu zbolí kak popotnik iz okuženih krajev in k večemu še nekaj oseb v njegovej bližnjavi in vsega strahú in groze je konec; včasih pa obrodí kolerino seme takó, da dobí cela vas ali mesto od enega samega bolnika kaj morilno bolezen. Tu sledita za prvim bolnikom v malih urah dva ali tri v iste hiši ali drugod, potem je nekaj dni pokoj, kar se obširna epidemija začne; kolera stopa od hiše do hiše, se vé, da samo do takih, v katerih najde za-se ugodne razmere. Kjer se popred začne, tudi popred preneha. In to gre naprej, dokler celi kraj ali mesto ni okuženo. Perva dva ali tri bolniki so dobili neposredno od bolnega popotnika svojo hudo bolezen, ker on ni prinesel samo kolerino kličo seboj, ampak tudi še nekaj, kakor je bilo popred omenjeno, tako imenovan kolerin strup; splošno bolehanje pa se še-le vname nekaj dni pozneje, ko je kolerina klica se razmnožila ali izrastla pod krajnim vplivom v smertonosno škodljivost, k čemur je vsakako nekaj dni treba. Skušnje so pokazale, da so samo nekatere osebe v stanu prenesti iz okuženega kraja razun klice tudi otrov v zdrave kraje, če prostor vmes ni bil prevelik, posebno take, ki so v okuženem kraju vže drisko imele ali pa rane in vrede z obilnim gnojenjem. Takih se je tedaj posebno ogibati.

Večidel pa se morija takó začne, da zbolí v zdravem kraju en človek, navadno kak popotnik ali drugi, ki se je iz okuženega kraja domú povratil. Več dni, celo tednov pozneje drugi in to gré cele mesece, kar naenkrat, kakor bi bilo celo mesto s smertonosnim dihom prevzeto, razvije se iz teh posameznih slučajev najhujše bolehanje in umiranje. Začetek s posameznimi slučajji, ki so eden od družega več tednov ločeni, se opazuje skoro vsakokrat, če se kolera kjerkoli pozno v jesen vgnjezdi in črez zimo do družega leta derži, kar se posebno v Petrogradu mnogokrat zgodi. Tak začetek je posebne važnosti v praktičnem pomenu, ker ostane toliko časa, povsod vse pomočke in sredstva, kateri so se doslé proti širjenju kolere dobrodejni skazali, še v poslednej uri vpotrebiti in v djanje vpeljati.

Enkrat začeto splošno bolehanje ali epidemija po vaséh in terjih naglo raste, v malih dneh svoj verh doseže in v dveh k večemu v treh tednih končá. Dalje časa potrebuje morija za svojo žetvo po mestih, v katerih srednje mere štiri tedne terpi; po velikih mestih, pa 4 do 6 mesecev. V izgled naj stoji tu nekaj dogodkov. V vasi Stara Zapolja se je začela morija 30. majnika 1867 in končala 11. junija. V tem času je obiskala samo 11 hiš od blizo petdeset cele vasi, napadla 58 ljudi, in 35 pod zemljo spravila. Tako dolgo, čeravno ne tako morilna, je bila v drugih vaséh brodskega graničarskega regimenta, kamor omenjena vas spada. Na Dunaju je terpela leta 1854 19, v Parizu leta 1832 celó 24 tednov.

Skoro povsod ima epidemija lastnost, da je v začetku, dokler verha svoje razširjenosti ni dosegla, veliko bolj morilna kakor proti sredi in proti koncu. Med tem ko ob začetku skoraj vse pomerje kogar napade, množijo se ozdravljenja proti sredi njenega obstauka čedalje bolj; proti koncu pa skoro vsak napaden zopet ozdravi. Le redkokrat je celi čas svojega obstanka enako morilna. Tudi slučajje najstrahovitejše njene podobe, slučajje smerti v malih urah nahajamo večidel samo pri začetku epidemije. Na Dunaju na primer je obiskala med drugim tamóšnjo kaznovalnico, v kateri je prvi den razbolelo na kolero 15 jetnikov in 9 umerlo; drugi den 25, umerlo samo pet, tretji den 16 bolnikov in le tri merličí.

Takih in podobnih izgledov je najti skoro pri vseh epidemijah.

Čudna je tudi prikazen, da so epidemije včasih v istih krajih bolj blage včasih bolj morilne; razun tega v iste epidemiji ne morí pod vsako streho enako, ampak nahajamo tu velike in grozovitne razločke. Med tem ko ena hiša komaj enega ali dva bolnika šteje, vgnjezdi se v drugej tako strahovito, da v njej vse zbolí in skoro vse pomerje, da ne najdeš družega, kakor strah in trepet, jok in stók in neprestano umiranje. Tako sem opazil za epidemije v brodskej regimenti leta 1867 hiš, kjer je bilo v enem tednu po šest, sedem, da celo po deset merličev v enej. V hiši Petrovič št. 2 v Starej Topolji je živel v začetku morije 12 oseb in v šestih dneh je bilo vse pod zemljo razun dveh.

Kakó neusmiljeno kolera v nekterih krajih moriti zamore, kaže med drugim tudi epidemija v mestecu Gaimersheim na Bavarskem leta 1854. Mestice stoječe v ponikvi ilovnatega sveta je štelo tedaj 175 hiš z 974 prebivalci. Obiskala je tu samo 49 števil, v katerih je 111 ljudi zbolelo in 80 umerlo; po tem takem je vsaki deveti zbolel in vsaki dvanajsti vseh prebivalcev v malih dneh tudi umerl.

Navadno jih zbolí dvoje ali 6 od sto vseh prebivalcev

in k večemu polovica bolnikov umerje. Se vé, da je vse drugače, če se jemljejo na misel samo prebivalci okuženih hiš ne pa celega kraja ali mesta: v okuženih hišah samih pa jih zbolí običajno polóvica in ena dobra četert srednje mere tudi umerje. V mestu Monakov so zboleli na primer leta 1854 samo 4 od sto vseh prebivalcev, v mestu Hamburg istega leta komaj dva odstotka in v brodskej regimenti leta 1867 le poldrugi odstotek. Iz navedenih izgledov se vidi, kako razširjenost da epidemija sploh doseči zamore in pa kako strahovita je posebno v hišah, ktere je obiskala.

Pred občnim bolehanjem je zdravotno stanje kraja večidel močno spremenjeno. Skoro vsak se čuti nebolečnega, najmanjša reč ga lahko vtrudi in vpeha, posebno želodec in čreva se nahajajo zelo občutljivi, preživljanje je oslabiljeno, enega vetrovi napenjajo, ima grižo ali drisko po vsakej malenkosti, drugemu je tesno pri sereu, ima slabo spanje, se nenavadno rad potí, tretji je iz neznanih vzrokov ves pobit in klavern. In vse to traja v pomnoženej meri tudi za časa epidemije, tako da tedaj malokoga najdeš v okuženem kraju, ki bi ne tožil črez to ali drugo napast svojega zdravja.

(Dalje in konec prihodnjič.)

Janko, jugoslovanski junak.

(Ljudska pravljica.)

Dela, ktera je izveršil Herkul, predno je dobil lepo Dejaniro za ženo, slovó po celem svetu. Tako ima tudi slovanski rod svoje junake, ktere popeva v svojih narodnih pesmih. Povsod so nam znane pesmi o caru Lazarju, kraljeviču Marku itd. V Dalmaciji in drugih sosednjih jugoslovenskih krajih je posebno znan Janko, vojvod Sibinjski, ki je živel o času slovečega bega Skaderskega. Kakor pripoveduje pravljica, bil je Janko zaročen z lepo Janjo Temešvarsko; njeni bratje pa so ga sovražili, in ko je prišel snubit, so mu jo odrekli, ako ne izverši treh težkih del, ktera so mu naložili. V prvo je moral na sulico nasajeno jabelko iz deljave s puščico prestreliti. Drugič je moral čez devet, eden zraven drugega stoječih konj z enim skokom preskočiti. V tretje pa izmed devet enako oblečenih deklic svojo nevesto izpoznati. Ako pa tega ne bo mogel storiti, dejali so mu, bode umorjen. Pervi dve deli je v bojih izkušen junak pač lahko izveršil; a nad tretjo nalogo je obupal. Te stiske pa ga je rešil njegov stričnik, ki ga je prosil, naj njemu prepusti to delo. Z veseljem mu Janko to dovoli.

Ko pride odločeni dan, podasta se Janko in njegov stričnik, oba v najkrasnejših oblačilih in vsa v orožji, na odmenjeni kraj. Velika množica ljudi je bila že tu zbrana. Na sredi pa je stalo devet deklic, enako oblečenih in enake velikosti, sé zakritimi obrazi. Zdaj stopi Jankov stričnik pred deklice, verže z levico devet zlatih perstanov na tla, z desnico pa izdere oster meč iz nožnic, in pravi: Deklica, ki si odmenjena za Jankovo nevesto, poberi perstane in jih nosi! — Gorjé pa tisti, ki sé upa dotakniti nevestine lasti! — Deklice so se tresle strahu; Janja pa urno pristopi in pobere perstane od tal, med gromovitim ploskanjem zbranega ljudstva, in njenih sorodnikov. Še tisti večer pa so slovesno obhajali zaroko. Tako pripoveda pravljica.

Slovensko slovstvo.

V Terstu je na svitlo prišla knjižica: „Kratek pregled vesoljnega svetà sploh, in posebno naše zemlje,“ spisal in založil Jožef Godina-Verdél ski. Delo, namenjeno posebno prostemu ljudstvu v poduk, vsem rodoljubnim našim bralcem živo priporočamo ter smo prepričani, da jim bode všečno. Ta gotovo tudi v naših ljudskih šolah porabljava knjiga obsega dva dela: prvi del govori o vesoljnem svetu sploh, drugi pa posebno o naši zemlji. Pisatelj, ki se nam je priljubil že po prejšnjih njegovih delih, stavi razna vprašanja, tako n. p.: Káko nastane dan in noč? Ali je resnično, da se verti zemlja okoli solnca? Od kod prihaja sprememba občutljivosti zraka? itd. in nam potem na vsako vprašanje v lepem, domačem jeziku prav lahko razumno in določno odgovarja. Konečno nam razdeluje prebivalstvo naše zemlje gledé držav, gledé narodnosti in vere ter tudi naštevava najglavnejše gore, reke in jezera. —

Čudimo se le temu, da čast. pisatelj pri naštevanji Slovencev popolnoma prezira ogerske Slovence, katerih je v oddelku zaladske, železne in šimeške županije 50.000. Cena knjižice znése 25 soldov (48 strani in obris obedveh polovic zemeljske kroglje).

Omeniti moramo tudi drugo delo, katero posebno častiti duhovščini priporočamo; to je: **Propovedi o. Arkanjela Kalića**, reda sv. Dominika, tiskano v Dubrovniku. Jezik je Slovincem prav razumljiv; oblika lepa in izraz posameznih misli in občutkov čist in vseskozi naraven. Knjiga je velike veljave, posebno z ozirom na cerkveno govornišstvo, ker slovi pisatelj Kalić ne samo kot izversten govornik, temuč tudi kot globok poznanec cerkvenega slovstva. — Ti govori se bodo priobčili v treh oddelkih. Do sedaj je na svitlem prvi in drugi zvezek prvega oddelka. Cela knjiga velja 3 gold. 60 novč. —

Piše se nam, da sloveni občeznani spisatelj „Kirdžalija“ gospod Podgoričan zanimivo delo ruskega klasika N. Gogola: „**Mertve duše ali Čičikove doživselosti.**“ Delo bode v obliki rajkega „Cvetja“ obsegalo blizo 30 pol. Pisateljovo ime nam je porok dovelj, da dobimo v novi knjigi zopet prekrasno cvetlico na slovenskem slovstvenem polju. —

Kakor čujemo, bode eden naših najbolj znanih, zaslužnih in delavnih pisateljev v kratkem izdajata začel perijodičen, strogo znanstven list. Kadar o stvari kaj bolj natančnega pozvemo, hočemo našim čast. bralcem o njej sporočiti. Danes pa kličemu verlemu našemu slovstvenemu pervaku: Beg Vam daj še mnogo let na občno korist slavenskega slovstva! Le pagumno na delo, podpirati Vas hočemo. —

Smešnice.

* Nek grajščak je šel z več kmeti na lov. Preplašen jazbec je tekel mimo lovcev čez pot ter se je skrtil v svojo luknjo. Nek kmet hití za njim, ter vtakne roko v luknjo. Vesel ga vpraša grajščak: „Ali imate jazbeca?“ — „Ne!“ odgovori kmet, ktereга je jazbec v roko vgriznil, „jaz nimam jazbeca, ampak on ima mene!“ —

* Po nekem boju je zadel nek mornar svojega ranjenega tovarša na ramo, ter ga je hotel v morje vreči. „Kam me neseš?“ vpraša ga ranjenec, ko se prebudi iz nezavesti. „V morje te bom vergel!“ bil je odgovor. „Pusti me!“

pravi na to ranjenec; „saj sem še živ!“ — „E kaj ti veš?“ odverne uni; „zdravnik je rekel, da si mertev, in on gotovo bolj vé, ko ti.“

* Popotnik se je na ladiji čez Savo prepeljal. Ker pa je jahal, ter tudi na ladiji še na konju sedel, vpraša ga čolnar, zakaj ne stopi raz konja? „Mudi se mi,“ odverne jezdec; „toraj bi raje tem prej čez vodo prišel“.

Ogled po svetu.

Avstrijsko-ogerska država. Deržavni zbor je zadnje dni končal svoje seje, katere bo še le na jesen zopet pričel. Pol leta so sedeli poslanci vkupaj, modrovali in govorili na dolgo in široko, ako pa zdaj na koncu njih dela pogledamo, kaj vidimo, da so storili na korist, na prid Avstrije in njenih prebivalcev? Ali so se deržavne razmere zboljšale, so li narodi in različni stanovi zadovoljniji? Od vsega tega ne zapazimo nič, nasproti vidimo le zmešnjave in nezadovoljnost na vse strani rasti. Samo ena stranka se še dobro počuti, namreč stranka tistih ustavovercev, ki ima svobodo v ustih, v mislih in dejanju pa sužnost vseh drugih deržavljanov.

Pred sklepom deržavnega zbora so se rešile predlagane spremembe brambovske postave, po kateri bodo se pri vsakem batalijonu vpeljali s stalno službo: en major ali stotnik kot poveljnik, 4 oficirji in nekaj podčastnikov in brambovcov, ki bojo skerbili za vajo brambovcov v orožji.

Dovolila je zbornica po povodnji poškodovanim Čehom 1 milijon goldinarjev s tem pogojem, da tisti, ki dobijo kak znesek od tega denarja, dotične zneske brezobrestno in po obrokih od l. 1875 naprej deržavi poverniti morajo. Čudno je, da se Čehom, od katerih deržavna blagajnica dobiva vsakega leta več milijonov, tako malo posodi. — Dovolilo se je tudi povišanje stroškov cesarskega dvora za 1 milijon goldinarjev. Deželni zbori se bodo sklicali mesca oktobra t. l.

Njih Veličanstvo naš cesar potuje mesca septembra t. l. v Berlin.

Hervasški sabor je v imenu cesarja nadškof Mihailović 15. t. m. odperl. Nazoči so bili ne samo vsi narodni in magjaronski poslanci, ampak tudi skoraj vsi virilisti, ki prejšnjih let navadno niso se vdeleževali zborovanja. Pa pri vsem tem so narodnjaki v večini. Ogerska vlada želi pomirjenje z narodno stranko in ta je pripravljena se pogajati. Pričeli so se zaradi tega dogovori med narodnimi in magjaronskimi poslanci; kaj se bo dognalo, ne znamo, menda iz vsega tega ne bo nič, ker magjaroni tirjajo take reči, katerih narodnjaki prevzeti niso v stanu, ako hočejo narodu zvesti ostati.

Na Ogerskem se izvršujejo volitve v peštanski zbor. Dozdaj zmaguejejo Deakovci ali vladna stranka. Kakor prejšnjih časov se sliši tudi zdaj o mnogo tepežev, ki se godijo pri volitvah. Surovost je od nekaj značila magjare.

Zunanje deržave. Papež Pij IX. je 16. t. m. doplnil 25. leto svojega vladanja. Bil je namreč 16. junija 1846 za papeža izvoljen. Znano je, da je sedanji papež prvi za sv. Petrom, ki že 25 let na stolu Kristusovega namestnika na zemlji sedi. Preterpel je Pij IX. o času svojega vladanja mnogo od mnogih strani, pa vedno je krepko branil ono, kar je za pravo spoznal. — Na Španskem je padlo ministerstvo Serrano-vo in stopil na njegovo mesto Zorilla, voditelj radikalne stranke. Karlisti začenjajo nov punt. — Na Ruskem se je 11. t. m. slovesno obhajal dvestoletni rojstni dan Petra Vélikega.

Razne novice.

† **Blaž Potočnik.** Zopet nam je 21. t. m. smert pokosila marljivega sodelavca na slovenskem književnem polju, častitega gosp. Blaž Potočnika, ki je bil zadnja leta župnik v Št. Vidu blizu Ljubljane. Rodil se je konec pretečenega stoletja pri Naklem na Gorenškem ter bil pridni dopisovatelj Kasteličeve „Čbelice“. Izdal je „slovensko slovnico“, katera se je mnogo let rabila kot učna knjiga; potem „orbis pictus“ in „svete pesmi“. Zložil je ob enem marsikatero premično svetno pesmico, katera se dandanes razlega po vsem slovenskem svetu, tako n. p.: „Pridi Gorenec,“ „Ko dan se zaznava,“ id. Do zadnjega trenutka je bil vedno delaven in vnet za slovenski napredek. Videli smo častitljivega starčka pred ne dolgim časom v osnovalnem zboru slovenskega pisateljskega društva. Vsakemu Slovencu ostane v blagem spominu.

† **Jožef Blaznik,** znani slovenski tiskar v Ljubljani, je po daljši bolezni 23. t. m. v 73. letu svoje starosti umerl. Bodi mu zemljica lahka!

„Glas,“ tako se imenuje nov pol. časnik, ki je ravnokar v Gorici začel vsakega petka izhajati. Branil bo, kakor v svojem programu obeta, katoliške in narodne pravice Slovencev sploh in posebno goriških Slovencev. Na celo leto se naročuje za 3 gld., na pol leta za 1 gld. 50 kr. in za četert leta 80 nkr. Naročnina se pošilja na vrednika Matija Kravanja v nunških ulicah h. št. 386 v Gorici.

Dar za Čehe. Tudi koroški Slovenci so po svojih slabih močeh darovali za nesrečne brate na Češkem. Perva zbirka iznaša 131 gld. 11 kr. in je bila po našem iskrenem domorodcu B. Rosbacherju poslana na vredništvo „Politike“ v Prago. Nadejati se je, da se bo še dalje nabiralo.

Dohodki družbe sv. Mohora za leto 1872.

Letnine so poslali častiti gospodje:

M. Klemenc 1 gld., J. Böheim 1 gld., Fr. Sinko 1 gld., Kr. Engelman 1 gld., J. Gostenčnik 2 gld., J. Resman 1 gld. 5 kr., L. Aleš 2 gld., Narodna čitalnica v Lokvah 3 gld., T. Waldhauser 1 gld., J. Majaron 1 gld., K. Klemenc 1 gld., J. Kovač 3 gld., L. Deutschman 2 gld., J. Porenta 3 gld., U. Heber 1 gld. : vku^l gld. 24.05

Vabilo na naročbo.

Častite naročnike naše, ki so se samo na prvo polletje naročili, lepo prosimo, naj naročnino na drugo polletje kmalo panové, da bomo vedeli, koliko iztisov je nam treba za naprej tiskati dati. Novim naročnikom moramo poslati še vse liste tekočega leta.

Naročnina za celo leto je 2 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 30 kr. in se pošilja na izdajateljico ali vredništvo.

V Celovcu 25. junija 1872.

Vredništvo in založništvo „Besednikovo“.

Lístnica.

Besednikova. Čč. gg. R—v v Lj. Preserčna hvala za poslano. Prederzujemo se Vas nadlegovati s prošnjo: blagovolite nas z enakim še večkrat razveseliti. — Fr. R. v G. Kakor vidiš, rad prejel, le večkrat se nas spominjaj. — Fr. St. v T. Nam odpušite, da tako dolgo nismo odgovorili, pa kmalo več pismeno.